

L'dove hudobné nástroje zo zbierok Etnografického ústavu národného múzea v Martine, Etnografický ústav Slovenského národného múzea v Martine, Martine 1980, 12 str. (nepag) + 18 tablā.

Kako se mogu popularizirati folklorna glazbala koja leže kao mrtvi eksponati u slovačkom muzeju u Martinu, pokazao je K. Strelec, autor kratkog teksta (dvije i pol kartice) prevedenog na tri svjetska jezika kao i 18 fotografija instrumenata reproduciranih na malo tvrđem kartonu. Vizualno privlačne eksponate izrađene od raznih materijala (kosti, kore drveta, kože, rezbarenog, paljenog ili bojenog drveta kao i kucanog lima) Strelec je fotografirao na raznobojnim podlogama i poslao ih u svijet ljubiteljima folklorā ili možda samo ljubiteljima neobičnih upotrebnih predmeta iz prošlosti. Autor je različito motiviranim kupcima ovog izdanja (izdavačka kuća Osveta u Martinu) omogućio da te dekorativne sličice folklornih glazbala uokvire, stave pod staklo i smjeste ih ili u predsojble, možda u dječju sobicu ili u školske prostorije. Na taj način omogućio je drugi, puniji život muzejskim eksponatima u funkciji rado viđenog simbola folklornih tradicija ili puke dekoracije. Strelec je u svemu tome imao i ozbiljnije namjere što je vidljivo iz reprezentativnog izbora glazbala kao i vrlo informativnog teksta otisnutog na poleđini svake slike (na četiri jezika: slovačkom, ruskom, njemačkom i engleskom).

Izbor obuhvaća osam aerofonih glazbala [1 — trubka; 2 — roh važecky; 3 — fujara trombita; 4 — roh signalny; 5 — fujara; 6 — pištalka handrarska; 7 — pištala pastierska; 8 — gajdy trojzvukove], pet idiofonih glazbala [1 — drumbla; 2 — bunkoš (tj. zvučna palica); 3 — hrkalka; 4 — klepac (klepetaljka s jednim batićem); 5 — rapkač (čegrtaljka), jedan membranofoni instrument (buban, mali sa dvije membrane i dva batića)], kao i četiri kordofona glazbala [1 — cimbal; 2

— citara (tj. citra); 3 — husle korytkove; 4 — husle žliabkove]. Ozbiljnost edicije naglašena je i izborom vrste navedenih podataka za svako pojedino glazbalo. Ti podaci sadržavaju: dijalektalni naziv, vrstu građevnog materijala, tehniku izvedbe ukrasa, podatke o načinu konstrukcije glazbala, fizičke veličine (dužina i promjer), lokalitet i vrijeme izrade glazbala, historijsko područje rasprostiranja i suvremeno područje rasprostiranja, ime izrađivača ako je poznato i skupina glazbala u koju se može klasifikacijski svrstati.

Spoj popularnog i stručnog pristupa folklornom glazbalu iz muzejske zbirke u publikaciji takve vrste možemo pozdraviti i poželjeti svakom tradicijskom glazbalu i muzeju. Takvu publikaciju ili njoj sličnu o našim folklornim glazbalima možemo samo poželjeti na tlu Jugoslavije.

Krešimir Galin

Ivan Ivančan, Narodni plesovi i igre u Lici, Prosvjetni sabor Hrvatske, Zagreb 1981, 209 str.

S narodnim plesovima Like u interpretaciji Ivana Ivančana ne susrećemo se prvi put. U »Narodnoj umjetnosti« 8 — 1971. g. objavio je Ivančan veći rad pod nazivom »Lički narodni plesovi«, a tiskan je i određen broj separata pod istim nazivom. Stručnjaci i ljubitelji folklorā tada su imali prvi put priliku da se opširnije upoznaju s plesnim tradicijama Like i to je jedan od razloga da su oba izdanja uskoro rasprodana. Kako interes za ličke plesove i dalje traje, osobito za njihovu scensku primjenu, autor je pripremio novo prošireno i dopunjeno izdanje.

Prvi dio ove knjige sve do 157. strane identičan je spomenutom izdanju. U uvodu navode se izvori koji su poslužili prilikom pisanja ovog rada, a zatim abecednim redom nazivi plesova, njihovo zna-

ćenje, raširenost, porijeklo i starost. Uz opširan opis plesnih običaja autor se bavi i nekim posebnim pitanjima. Tako u poglavlju o stilskim i ritamskim karakteristikama ličkih plesova iznosi pretpostavku o Levantu kao ishodištu šestodijelnog plesnog obrasca (tri puta po dvije četvrtine), kod kojeg se najčešće na prve četiri četvrtine kreće u jednom smjeru, a na posljednje dvije zastaje na mjestu ili vraća u suprotnom smjeru. Upozorava, također, na međusobno prožimanje jadranskih i dinarskih plesnih elemenata na području Like, a posebno na utjecaje **ličkog kola** na plesove susjednih područja. Uz **paško** i **novljansko kolo** najznačajniji utjecaj pronalazi na plesanje **glamočkog kola** (**starobosansko kolo**), koje je preuzelo mnoge figure **ličkog kola**.

Plesove opisuje na tri načina: riječima, notnim sistemom dr Žganca i labanotacijom. Posebna pažnja poklonjena je najvažnijem i najrasprostranjenijem **ličkom kolu**, gdje uz osnovne oblike prikazuje i brojne varijante. Treba istaknuti i vrijedne zapise plesa **hrvacki, mišnjača, tanac, uz diple igrati**, kako sve u Lici nazivaju ples **hrvatski tanac**.

U poglavlju »Još o plesanju u Lici« (str. 159—178) prikazani su rezultati novih terenskih i studijskih istraživanja. Najprije su to zapisi plesova i plesnih običaja iz Titove Korenice, gdje je autor boravio 1981. godine. Slijede zapisi kola iz Srba i Grabušića, koje su autoru demonstrirali sudionici Ljetne škole folkloru iz tih mjesta. Posljednji prilog u ovom poglavlju su dopunski podaci iz rukopisnih zbirki i objavljenih radova. Uz podatke o plesu i plesanju tu su i stihovi pjesama koji govore o **kolu** ili se pjevaju u **kolu**.

Druga novost u ovoj knjizi su dječje igre i igre odraslih. Najveći broj ovdje opisanih igara su dječje, dok manji broj koji pripada reper-toaru odraslih (npr. **igra sa štapom, okreni se buvo, voliš li ti svog diplića, vujaljka**) izvode i djeca imitirajući odrasle. Svih četrdeset objav-

ljenih igara autor je zabilježio tokom višegodišnjeg terenskog istraživanja, a pretpostavlja da na području Like ima još priličan broj igara koje nisu obuhvaćene ovim napisom. Napominje da su Ličani pasionirani igrači i da su se zbog toga mnoge dječje igre zadržale sve do danas. Nezadovoljan dosadašnjim pokušajima klasifikacije dječjih igara, Ivančan se u prezentaciji ove građe držao abecednog reda. Uz opis osnovnog toka igre radi boljeg razumijevanja pridodani su i brojni crteži pojedinih pozicija, rekvizita i načina izvođenja. Time je omogućeno da se igra ne samo shvati nego i s lakoćom primijeni. Uz nesumnjivu dokumentarnu i praktičnu vrijednost i ova zbirka pokazuje koliko je neopravdano zapostavljeno bilježenje i proučavanje narodnih igara.

Stjepan Sremac

Ivan Ivančan, Narodni plesovi Dalmacije, II dio. Od Metkovića do Splita, Prosvjetni sabor Hrvatske Zagreb, 1981, 335 str.

U drugom dijelu trilogije o plesnim tradicijama Dalmacije autor obrađuje područje od rijeke Neretve do Splita i Kaštela i otoke Vis, Hvar, Brač i Šoltu. Knjiga se sastoji od dva dijela: Uvoda i Građe i komentara i opisa plesova pojedinih krajeva. U Uvodu Ivančan upozorava da granice obrađenog područja nisu određene samo strogo geografski, već i etnokoreološki. Naime u kopnenom dijelu obuhvaćen je onaj dio Dalmacije u kojem se staro šestodijelno kolo dobrim dijelom razbilo u parove pod utjecajem brojnih parovnih plesova na susjednim otocima, prvenstveno Hvaru i Braču. Predočava također historijske i druge pisane izvore s podacima o narodnim plesovima ovog područja, a donosi i tekstove pjesama iz starijih rukopisnih zbirki. Pronalazi značajne mletačke i austrougarske utjecaje na plesove ovog područja, izraženije na otocima nego na kopnu. Osim